

שמעתא עמיקתא

גליון תק"ח | פרשת יתרו | תשפ"ב | קהילת הניכי הישיבות | רמות כ' | ירושלים תוכב"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הר"ח יוחנן בורגר שליט"א
מרו"ן וראש כולל הוראה רמות כ'

האם מותר להוציא מאכל מסיר העומד על גבי האש בשבת

א. הגסה. ב. כיוסוי מאכל. ג. הכנסת והוצאת קף בתבשיל. ד. הגסה בקדרה שלא ע"ג האש ואינה מבושלת כל צרכה. ה. הגסה אחר שהגיע למאכל בן דרוסאי. ו. נתבשלה כל צרכה והיא על האש. ז. הטעם לחוש בהגסה במבושל כל צרכו. ח. נתבשלה כל צרכה ואינה על גבי האש.

א. הגסה

איתא **בביצה** (נד) אחד מביא את האור ואחד מביא את העצים ואחד שופת את הקדרה ואחד מביא את המים ואחד נותן בתוכו תבלין ואחד מגיס כולל חייבין. והתניא אחרון חייב וכולן פטורין, לא קשיא הא דאייית אור מעיקרא הא דאייית אור לבסוף. ופרש"י מגיס - מנער בכף. וחייב משום מבשל, ע"כ. מבואר דבהגסה יש משום בישול. וכן איתא **בשבת** (נה) לא תמלא אשה קדרה עססיות ותורמסין ותניח לתוך התנור ער"ש עם חשכה כו' גזירה שמא יתהה בגחלים, אי הכי כו' צמר לזורה לגזור, אמר שמואל בירה עקורה, וניחוש שמא מגיס בה, בעקורה וטוחה, ע"כ. ופרש"י מגיס - מהפך בה, ובמבשל הוא בישול, ע"כ. וכ"כ הרמב"ן (נח) ד"ה והלא) דהמגיס חייב משום מבשל כדתניא בביצה. וכן הוא בר"ן (שבת ו) ברי"ף ד"ה ומדמאר.)
ור"ל **הרמב"ם** (פ"ג הי"א) אסור להכניס מגריפה לקדרה בשבת והיא על האש להוציא ממנה בשבת מפני שמגיס בה וזה מצרכי הבישול הוא ונמצא כמבשל בשבת, ע"כ. ועיי"ש פ"ט הי"ד) שמבואר שהמגיס חייב מהי"ת. ומש"כ דכמבשל ע"י להלן בדמכניס הכף אין איסור תורה אלא איסור דרבנן אף לדעת הרמב"ם.

ועיי' בטו"ב בס"י שייח לא הביא הדין של מגיס. אולם בסיומן רני"ב הביא דין זה דקדרה אפי' אינה על האש חייב בכה"ג משום מבשל. והשו"ע (סי' שי"ח סעי' יח) כתב האלפס והקדירה שהעבירן מרותחין מעל גבי האור, אם לא נתבשל כל"צ אין מוציאים בכף מהם שנמצא מגיס ואיכא משום מבשל, ואם נתבשל כל צרכו מותר, אבל צמר לזורה אפי"ש שקלט העין אסור להגיס בו, ע"כ. ועיי' ברמב"ן (שבת יח) שכתב דאף מיחייב אלא בהגסה ראשונה מאכל מבשל מותר אלא בהגסה זו שנמצא אף הוא מבשל, אבל בשיהגיס דבלאו הכי מתבשל דאף המגיס פטור דמאי עביד, ע"כ. וכ"כ הרשב"א (שם ד"ה ומהא) בתירוץ הראשון כי בהגסה ראשונה מערב את הכל. ומלשונו משמע דמייירי בהגסה גמורה שמערב את הכל דתו ליכא משום בישול. אולם מסתימת רה"ן הנ"ל משמע דלא מחלק בזה. והובאו דברי המקלין **במ"מ** (פ"ט הי"ד) ו**במ"א** (סי' שי"ח ס"ק מב.) אולם **המ"ב** השמיט זה. ועיי' **בחוז"א** (סי' לו ס"ק טו) שצירף דעת הרמב"ן להקל. [ועיי' **באבני"ז** (או"ח סי' ט) אות ה) בשם **הרב הגאון מקוטנא זצ"ל** דבמים לבד (כגון מרק לבד) אין בו משום מגיס. ו**האג"מ** (או"ח ח"ד סי' עד אות יד) כתב דסברא זו נכונה, דבין אם האיסור במגיס הוא משום דאיכא קרטין שלא מתבשלים, ובין לטעם הגמולא החובא להלן דס"ל שיש מקום לטעות, לא שייך במים אם כבר נרתחו ממש, דאם רק יד סולדת איכא למטעו טובא, אבל כשהעלה התבחיח ליכא שוב למטעו, ע"כ. וכן פסק **הגר"ק זצ"ל** (חוט שני שבת פכ"ט עמ' קצו). ועיי' **במקור חיים** (שם סעי' ו' ג' וסי' ר"ב סעי' א) ו**בקצות השלחן** (סי' קכד בהדי"ש ס"ק ז). ובענין מאכל יבש עיי' **בפמ"ג** (סי' רנג א"א ס"ק לב), **במאור השבת** (ח"יב מכתב ט' אות ב) בשם **הגר"ש זצ"ל** ו**בשבות יצחק** (בישול פמ"א אות ב ס"ק ב) בשם **הגר"ש זצ"ל**.
ב. כיוסוי מאכל

ולפי הנ"ל מבואר איש חיוב מהי"ת על קירוב בישול. וכן מציינו **בשו"ע** סי' רנ"ד (סעי' ה) שכתב דפירות שנאכלין חייין, מותר ליתנם סביב הקדירה אפי"ש שאי"א שיצלו קודם חשכה, ומיהו צריך לזהר שלא יחזיר הכיוסוי אם נתגלה משחשיכה, ושלא להוסיף עליו עד שיעולו, מפני שממחר לגמור בישולם בשבת, ע"כ. ועיי' **בבה"ל** (סי' שי"ח ס"ד"ה אפילו בעודו) בשם **ביאור הגר"א** שדימה הא דבסימן רנ"ד למגיס. אלא דאכתי י"ל דשמא אין כוונת השו"ע לאסור מהי"ת אלא מדרבנן.

ועיי' ברע"א (סי' שי"ח סעי' א) שהביא **מהריטב"א** (שבתות ז') ד"ה אמר ר"ה) שאם היה הקדרה על האש ולא היה ראוי להתבשל עד שעה ושתיים, והופך בגחלים שעיי"ז מתבשל במקום, דאפשר דחייב דקרובי בישול מילתא היא כמו בקרובי עבודה, ע"כ. וצ"ע על הרע"א למה לא הביא ראה מהא דלעיל וכן מהר"ש דלהלן שמפורש שבקירוב בישול יש איסור דא"ו. שו"מ **שהא"ט** (נורע ס"ק כב באבני"ז או"ח סי' עב) הקשה כן, ויצא לחלק בין היכן שעיי"ז מבושל מקרב ממש לבישול ונמצא המאכל מבושל יותר בשעת הגסה עצמה דהו"ו דא"ו, להא דהריטב"א, שהתוצאה של מעשיו הבישול יהיה מהיר יותר. וכן יישב **במנח"ש** (מהד' ת"ט סי' כ' אות ב ס"ד"ה ולכן).

ג. הכנסת והוצאת קף בתבשיל

ועיי' **בשבת** (נה) שפרש"י דמגיס היינו שמהפך בכף. ו**בביצה** (נד) פרש"י מנער בכף. והמגיה על הרמ"א סי' שיי"ח סעי' י"ח הביא דברי רש"י בביצה שהיינו "לנענע אותו בכף". ומזה נראה דהכנסת קף בלבד בתבשיל אינה בכלל הגסה. אלא דעיי' **הרמב"ם** (פ"ג הי"א) שכתב אסור להכניס מגריפה לקדרה בשבת והיא על האש להוציא ממנה בשבת מפני שמגיס בה. ומבואר דבהכנסת הכף איכא משום מגיס. וכן בשמע"ו בר"ן (שבת ו) ברי"ף ד"ה ומדמאר) שכתב: משום שהגסה היא מוציאים בכף דנמצא מגיס. אולם **הראב"ד** (שם) כתב: על דברי הרמב"ם שהפריז על מדותיו שאסר אפי' להוציא מן הקדירה במגריפה. **והמגיד משנה** (שם) כתב על דברי הראב"ד שני"ל שכל שאין בהגסה ממש חיוב, הכנסת המגריפה מותר, וכל שיש בהגסה חיוב אסור להכניסה. וכתב **הבי"י** (ספ"י שי"ח) ע"פ המגיד משנה דס"ל להרמב"ם דהכנסת המגריפה אינה אלא גזרה מדרבנן. ובנתבשל כל צרכו לא גזרינן, ע"כ. וכן משמע **מהרמב"ם** גופא שכתב: שאם הכניס המגריפה הוי "כמבשל" משמע שאין בזה משום בשול ממש. וכן דייקו **הפמ"ג** (סי' רנב ס"ק א ד"ה והנה) ו**החו"א** (שם) מלשון הרמב"ם. יוצא דלהרמב"ם הכנסת המגריפה אינה בכלל מגיס, אלא אסורה משום גזרה (דלא כדמשמע מהרי"ן דהכנסת הכף היא עצמה בכלל מגיס). ועיי' **בשו"ע** (שם) שהביא כדלשון רה"ן. וכתב **המ"ב** (סי' קיד) שמהי"ת אסור אם מגיס ממש. ועיי' **בשעה"צ** (אות קיד) שכתב: שמשמע מהמגיד משנה הנ"ל **והכל בו** (המובא להלן) שהוצאת הכף איסורו הוא רק מדרבנן שהוא כעין הגסה, ע"כ. [ודעת **הגר"ק זצ"ל** (חוט שני פכ"ט עמ' קצו) שאם מוציא עיי"ז מזהל לכוי"ע שרי].

ועיי' בט"ז (סי' שי"ח ס"ק ב) שמבואר שאין בשפיכת המאכל לכלי אחר משום מגיס. ועיי"ז עוד **בכל בו** (סי' לא - לב) שכתב שנתנית רותחים בקדרה אסורה, לפי שהן מערבות ומגיסות בקדירה כדי לערב יפה וקיי"ל דמגיס חייב. ועיי' **בשש"כ** (פ"א הגה מו) בשם **הגר"ש זצ"ל** ע"פ **לשפית השבת** (מבשל בביר ס"ק פא) שגורס בכל כו' "מתערבות" שאם שופך בנחת אין לחוש לאיסור מגיס ממש כי אין המאכל מתערב אלא חש"ב כמוצאיא בן, אלא שהגירסא כללבו היא "מתערבות" ור"ל הדחשה הוא שמא האשה תגיס כדי לערבב את המים והו"ל הגסה, ואי"כ לכאורה אף בשפיכה בנחת יש לאסור, אלא דעיקר חידושו של הכל בו צ"ע (דס"ל שיש משום הגסה במאכל מבושל כ"צ, כמבואר להלן) ולכן אם שופך בנחת יש היכר ולא יבוא כלל להגיס, וצ"ע. ודעת **הגר"ק זצ"ל** (חוט שני פכ"ט עמ' קצו) דלעולם אין משום מגיס בשופך מקדרה לקדרה, ומש"כ הכל בו דאין לשפוך מקדרה לקדרה היינו משום דבעת השפיכה הם מגיסות ומערבות את התבשיל כמבואר בלשון הכל בו, ודוקא כשמוציא בכף גזרו שמא יבוא להגיס משום שהדך להגיס בכף, אבל בכה"ג לא גזרו. וכן נראה עיקרו.

ד. הגסה בקדרה שלא ע"ג האש ואינה מבושלת כל צרכה

והנה **הרא"ש** (שבת פ"ג סי' י) יא) רצה להביא ראה לרש"י הנ"ל דס"ל דאיכא בישול אחר בישול בלח מהא דביצה דאמרו אחד מביא האור וכו' כולם חייבים, אפי"ש שאותו שנתן לתוכה מים נתחייב משום מבשל המגיס בה נמי חייב משום מבשל, אלמא יש בישול אחר בישול ואפי"ש שלא נטתנה. ושוב כתב דאיכא למידחי דעד שלא נתבשל כמאב"ד כל המקרב בישולו חייב, ואחר שנתבשל כמאב"ד אפשר דאין בישול אחר בישול. ומסתברא דעד שלא הגיע למאב"ד כל המקרב בישולו חייב, ואחר שהגיע למאב"ד אם נצטנן והרתחו חייב כשדפרש רש"י, ע"כ.
ועיי' בר"ן (שבת ו) ברי"ף ד"ה ומדמאר) שכתב שמדאמר בגמ' (ה"ל באות א') בירה עקורה וטוחה ש"מ דאפי' בעקורה איכא משום מגיס ואיכא משום מבשל. וכן הוא ברשב"א (שם ד"ה ומדמאר).

פניני הלכה

האם מותר לישון בבית המדרש

א. איתא **במגילה** (נח) שאלו תלמידיו את ר' זירא במה הארכת ימים, אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי וכו' ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי וכו' (ועיי' עוד תענית כ:). וכן מציינו **בסוכה** (נח) דקאמר ר' אלעזר דמבטול לא ישן בית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי. וכן אמרו שם על ר' יוחנן בן זכאי.

ומפשטות הדברים היה נראה להוכיח דאין איסור לישון בבית המדרש, דאל"כ מאי רבותא דלא ישנו בבית המדרש.

אולם י"ל דמהא ליכא ראייה להתירא, דהא קאמר התם עוד ר' זירא ולא הרהרתי במבואות המטונפים, ופי' רש"י בדברי תורה. [וכן אמרו בסוכה על ר' יוחנן בן זכאי]. והא איסורא נמי אית ביה. כמבואר **בע"ז** מד: [ונפסק לדינא ברמב"ם (פ"ג מהל' ק"ש הי"ד), ו**בשו"ע** (סי' פ"ה ס"א)]. ועיי' דקאמר דהאר"ק ימים מחמת שהקדיש בהאי דינא (יעו"ב מהרש"א תענית שם. אולם יעו"ב במ"ש עוד בסוכה ובמגילה). ואי"כ הי"ל לענין שינה בבית המדרש.

איברא **דברשב"א** במגילה (שם) כתב דמסתברא דהוה סבירא ליה לר' זירא כו' יוחנן דשרי (עי' ברכות כד) והיינו רבותיה.

ב. עוד איתא **בסנהדרין** (נא) אמר ר' זירא כל הישן בבית המדרש ותרותו נעשית לו קרעים קרעים, שנאמר (משל"ב כ"ג כ"ה) וקרעים תלביש נומה. ובפשטות נראה מדבריו דאין בזה איסור, דאל"כ מאי תלא למימר, והלא איסורא אית ביה.

אולם אי מהא ליכא ראייה, ד"ל דאתא לבאר חומרות הדבר, דתורתו נעשית קרעים קרעים. וכדמצינו כיוצא"ב בחז"ל כל המספר לשון הרע וכו' (עי' ערכין טו: ופסחים ק"ח), כל המסתכל באצבע קטנה וכו' (ברכות כד), כל המעיד עדות שקר וכו' (פסחים ק"ח), ובהא ודאי איסורא נמי איכא. ורביס כיוצא"ב.

ג. והנה **הרמב"ם** בהל' ת"ת (פ"ד הל' ה"ט) כתב - אין ישנים בבית המדרש. והוא לדינא **בשו"ע** (סי' רמ"ו ס"ג). ומשמע דאיסור איכא בדבר ולא רק מנהג חסידות.

אולם יעויין **בכסף משנה** (שם) דביאר דמקור דברי הרמב"ם, מדברי ר' זירא במגילה. ובהגהות **הגר"א** (על השו"ע) צ"ל נמי לדברי הגמ' **בסוכה** (נח) ו**בתענית** (כ:). ואי נימא דס"ל לדונתו הרמב"ם דאיסורא אית ביה, ראייתו צ"ב, דלעלמא ר' זירא ממידת חסידות קאמר, דהקפיד אף בדבר המותר מעיקר הדין. וכדאמרו שם ולא הלכתי ד"א בלא תורה ובלא תפילין. והא ודאי דליכא איסורא ללכת ד"א בלא תפילין. ועיי' בממדידת חסידות קאמר.

וכן ר' אלעזר דקאמר שם מימי לא קדמני אדם בבית המדרש, ולא הנחתי אדם בבית המדרש ויצאתי, וכיוצא"ב אמרו על ריב"ז שם ולא קדמו אדם בבית המדרש, ולא הניח אדם בבית המדרש ויצא. והא ודאי ממידת חסידות הוא.

ד. ו**בש"ך** (סי' רמ"ו ס"ק ט"ו) הביא דברי הבי"י (על הטור שם) דצ"ל מקור הדברים מהיהא דמגילה, וכתב ע"ז - וצ"ל לומר דשינת עראי ממידת חסידות נהג כן, אבל מדינא מותר כמבואר באו"ח סי' קנ"א ס"ג.

ור"ל דהתם כתב המחבר - אין ישנים בבית הכנסת אפי' שינת עראי אבל בבית המדרש מותר. ומבואר בבני"ן דמקורו מדברי **הנמוקי"י** (מגילה נח) דכתב דאסור לישון בבית הכנסת אפי' שינת עראי, אבל בבית המדרש אפי"ש שהוא חמור מבהכ"ז נראה דמותר, דאמרינן בפרק מי שמתו (ברכות כה) הני ציפי דבי רב הני גנו והני גרסי.

וביאר **הגר"א** (שם) דמקור הדברים דשרי לישון שינת עראי בבית המדרש, דהא ר' יוחנן בן זכאי ור' אלעזר משתבחי בזה שלא היו ישנים בבית המדרש וכו', כמו שכתוב בפ"י בסוכה, ורבה בר אבהו פ"ג דתענית, ובפ"ג דברכות כה. הני ציפי וכו'.

וליישב הדברים כתב השי"ך לחלק בין שינת עראי לשינת קבע, דשינת עראי שרי לישון בבית המדרש אבל לא שינת קבע. אולם אכתי צ"ב מנין מקור הדברים לחלק בזה בין שינת עראי לשינת קבע.

הרמב"ם (פייג הייטא) כתב וז"ל אסור להכניס הקדירה בשבת והיא על האש להוציא ממנה בשבת מפני שמגיס בה וזה המצרכי הבישול הוא כתוב במגילת שבת. וכתו: **הגרסי"מ** דגילי שמשו"ל והוא על האש לאו דוקא הוא, אלא כל שהעבירה מרוחת מעל האור היא על האש קרי לה, וכן דעת הטור ורמ"ו, ע"כ. וכ"כ **הב"י** (פסי סי'ת). וכן פסק **בשו"ע** (סי' רב סעי' א' וסי' שי' סעי' יח).

אבל **הלחם משנה** (פייג הייטא) פירש דוקא על האש אסור, והא דצמר ביורה דאסור אפילו העבירו, טעמיה משום צובע. והביאו ה**א"ח** (שם אות טו) וכתו: שכן מצא **בכל בו** (שם), ובהכי ניהא נמי מ"ש הטור והשו"ע בס"ס שכ"א בשם הרמב"ם להתיר לגמור שיחוק הריפות (נקט להחייא) בע"ץ בקדירה בשבת, דמיירי התם בשבתלקה מהאש, וכי"מ **במרדכי** (פסי' רמ"א) ו**אגודה** (סי' כד), ע"כ.

והמ"ב (סי' ק"ט) דעת הרמב"ם בזה. **והחזו"א** (שם) ביאר שסברת הלח"מ דסי"ל שאחר העבירה מהא ליכא משום מגיס היינו כשהוא על האש ובשעה שמגיס מקבלת הקדירה הבל חזו מן האש, אבל כשהעבירה מעל האש אין מגיס מכלל הבישול, ודברי **הרמב"ם** (פכ"א הייטא) מראין כן שהנתנה בשחיקת הריפות בע"ץ הפרור שתהא אחר שהעבירה מעל האש, וע"כ מכלל נתבשל כ"צ דאי נתבשל כ"צ גם על האש מותר, ומ"מ לאחר שהעבירה מעל האש מותר, ע"כ. וע"י להלן בהכרעת החזו"א.

ה. הגסה אחר שהגיע למאכל בן דרוסאי

וע"י **ברא"ש** (שם) וכתו: דמסתברא דעד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי כל המקרב בישולו חיוב, ואחר שהגיע למאכל בן דרוסאי אם נצטון (שהייטא חייב). וכ"כ **הרשב"א** (שם ד"ה ומהא) בתירוץ השני דלאחר מאב"ד אין משום הגסה דתו ליכא משום בישול. וכ"כ **רמ"א** (שבת ו: ושב"ק י"ג ודי"ה ומהא) והוסיף דהני מילי בקדרה, אבל בצמר ליוורה לעולם אסור להגיס בו, שאע"פ שקלטו העין דרך הצבעים להגיס בהם תמיד כדי שלא יחרכו, ע"כ. וכ"כ לדעת הראשונים דסי"ל דאחר מאב"ד תו ליכא משום בישול. אולם לפי מה דקיי"ל בסימן שי"ח סעי' ד' כשיטת **הרמב"ם** ודעימיה דתבשיל שהגיע למאב"ד אכתי אינו בכלל מבשול כל צרכו, הי"ה בענין זה. וכן מבואר **בשו"ע** (סי' שי' סעי' יח) ו**בבה"ל** (שם). וע"י **בחזו"א** (שם ד"ה ומהא) דלדעת המקילים אפילו אסור מדרבנן ליכא. וע"י **בפמ"ג** (סי' רג א' ד"ה ומהא) שכתב שאע"פ דאסור להגיס כ"צ אסור התבשיל כדין המבשול בשבת. אולם **הבה"ל** (סי' שי' ד"ה שנמצא) דחה דבריו, משום דנהי דאנן נקטינן להלכה כהרמב"ם דלא נתבשל כ"צ יש בו משום בשול, מ"מ לענין לאסור בדיעבד יש לסמוך על דעת הראשונים הנ"ל שלא לאסור, ואפי' אם נאמר דאף לדעת יש בו משום בשול עכ"פ מדרבנן, אכתי להגר"א הלכה כר"מ דסי"ל דבעשה מלאכה בשוגג לא קנסית, ע"כ.

ו. נתבשלה כל צרכה והיא על האש

וכתו **המגיד משנה** (שם) דבראי לדברי הכל כל שאין בישולו חיוב בהגסתו. אולם יע"י **בכל בו** (סי' לא - לב) שכתו: שפשט המנהג בנישים שנותנות בחמין מים שתבשלו ששמו"ן, בפני שאותן המים כיוון שנתחממו הרבה על פי הקדירה כבר נתבשלו וליכא משום בשול ונתננין אותן בתוך התבשיל חם ביותר, וצריכות לזהר שלא לתא אותן המים בעוד הקדירה על האש לפי שהן מערבות ומגיסות בקדירה כדי לערב יפה וקיי"ל דמגיס חיוב משום מבשל אפי' בקדירה מבושלת כל זמן שהיא על האש, אבל ביורה עקורה אין בה משום מגיס, ע"כ. ומשמע דסי"ל שיש משום מגיס אף במבושל כל צרכו. וכן הביאו בשמו **הב"י** (פסי' רמ"א) ו**המ"א** (סי' שי' סעי' ק"מ). אולם **הא"י** (אותיות ט"ז-ט"ח) כתו: דאפשר דמודין כל הפוסקים דמותר בנתבשל כל צרכו, והא דכל בו ומדרכי ואגודה שכתבו קדרה מבושלת לא מיירי בכל צרכו, וצ"ע. והמ"א העתיק בשם הכל בו "כל צרכו" וליתא שם, ע"כ. **והמ"ב** (סי' ק"ט) נקט לאסור. **והשעה"כ** (אות ק"ה) דחה דברי הא"י דמדי"ה (הלכו בו) תיכף דלהכי מותר לשחק בצלים בע"ץ הפרור בתוך הקדרה, לפי שהוא אחר הורדה מן האש, והרי שם מבושל כל צרכו, וכדמשמע מהתשו"ב שהובאה בב"י בסוף סי' שכ"א, ע"כ.

והחזו"א (שם) כתו: שמסתמת הרמב"ם נר' דגם במבושל כ"צ איירי, דמ"מ הגסה בשעה שהיא על האש ענין מיוחד וריסוקו חשיב בישול, וכן הם דברי הכל בו, ולמעשה בהגסה ממש בזמן שהוא על האש ראו לפרוש, ומ"מ ליטול בכ"ף שהוא מדרבנן יש לסמוך להקל אפי' כשהוא על האש, ובמ"ב כתו: להחמיר ליטול בכ"ף כ"י שהוא על האש, אף בנתבשל כ"צ, ונר' דברוצה להשאיר הקדירה כשהיא על כירה שאינה גרופה שאם יסלקה לא יוכל להחזירה, ואין לו תקנה אלא ליטול בכ"ף, אפשר להקל, ע"כ.

וע"י **באג"מ** (אות א) שנקט שאם היא הקדירה אינה ע"י האש, אף שיס"ב מותר להגיס, ע"פ דברי התפא"ש המובא אצל הרן שעל האש יש לטעות, וכשהורידו מן האש והיא סולדת אין לטעות, ולכן גם על הבלע"ך במקום שהקדירה אינה על האש אלא רק יד סולדת דבתחילת הבשול לא היה מתבשל שם, אין לטעות, ע"כ. ומ"מ דעת **הגר"ש"א זצ"ל** (שבת יצחק בישול פמ"א אות ב ס"ק ה) שכל שטח של פלטה חשמלית חשיב כע"י האש. וע"י עוד **בקצות השלחן** (סי' קכד בהדי"ש ס"ק ו').

ז. המעט להוש בהגסה במבושל כל צרכו

וכתב **באג"מ** (שם אותיות ח - ט) שהגסה נתבשל כל צרכו כשהיא על האש ליכא אסור כלל, וכדאיתא **בבה"ל** בסימן שי"ח בסעי' י"ח ו**במ"ב** ס"ק קל"ז ו**בשעה"כ** אות קמ"ח, אבל בעודה על האש איכא אסור מדרבנן כדכתב הטעם **בתפארת שמואל** (על הרא"ש פ' כירה סי' יא) **דשמא יטעה ויראה לו שהיא מבושלת כל צרכה, ויבא לחיוב שקילה**, ומשמע דהוא עלול לטעות בזה כשהוא על האש. ועיי"ש שכתו דלענ"ד דאף שהקדרה מבושלת כל צרכה, סובר הכל בו שאירע הרבה פעמים שיש קרטין דלא נתבשלו כל צרכן אף שהן ראוין לאכול דהוא אבן רובא דרובא מהקדרה שהוא מבושל כל צרכו, והגסה שמערב כשהוא על האש עושה שיתבשל גם הם, לכן חמור ויש לאסור אף בקדרה כבדה, אבל כשסלקון מן האש אין להחמיר בקדרה כבדה כבמג"א, ע"כ. וכן **בשביטת השבת** (מלאכת מבשל ס"א פ"א) כתו: בביאורו השני דג"כ לא ינינו משום שיש מיני גרסינן מקחים שהתבדותם יחד אין מתבשלים יפה שאין מגיע להם רתיחת המים, וע"כ אפי' כשעומד על האש ונראה שנתבשל כ"צ מ"מ יתכן שיש חלקים שלא נתבשלו, וע"י ההגסה והמיעוד שולטת רתיחת המים בכלה ויוכל לבוא לידי חיוב, ע"כ. וע"י **בפמ"ג** (סי' רב מ"ז ס"ק א), **בארחות שבת** (ח"א פני"א הגה קפ"א) ו**בחו"ט שני** (פכ"י עמ' קצ"ד).

ה. הנתבשלה כל צרכה ואינה על גבי האש

והנה **מהרי"ל** (הלכות סי' ה) כתב כשמישימין קדירה מן האש להוציא המאכל ממנה אין להגיס בה בכ"ף דהוי כמבשל, כדאמ' פ"ק דשבת גבי יורה עקורה וטוחה דאסור להגיס בה, וכן ראינו: נוהגין בבית מהר"י ז"ל, ע"כ. וכתב **הרמ"א** (שם סי' יח) ע"פ דבריו דלכתחלה יש לזיור אף בקדירה בכל ענין. ו**הט"ז** (סי' כ) תמה על המהר"י דמ"ש מפי"ק דשבת אין ראיא, דשם מיירי מצמר ליוורה דחמיר טפי כמ"ש בסמוך, אבל כאן כבר נתבשל כ"צ מותר, וכ"כ השו"ע בהדיא בסעי' שכ"א בע"ף פרור בתוך הקדירה דמותר מטעם שכבר נתבשל כ"צ, אלא ודאי משום הרחקה יתירה פגע בה, וע"כ נלע"ד דהוצא' בעלמא בלי שום היפ"ך בקדירה אלא ליקח חתיכה אין כאן והירות, אע"פ'י דבאל דבאל נתבשל כ"צ אסור אפי' בהוצאה, שנמצא מגיס, מ"מ בנגמר כ"צ אין להחמיר בהוצאה רק שיחמיי' בדבר בקדירה הרוץ להחמיר דהא בסי' שכ"א מתייר אפילו לכתחלה, ע"כ. והביאו **המחצה"ש** (סי' ק"ט מד). ו**המ"א** (סי' ק"ט מה) כתב על דברי הרמב"א העולם נהגו היתר במיני קטניות שמוציאין אותן בכ"ף כיון דא"י בעי"א, ויש להם על מי שיסמכו עמ"ש סי' רנ"ג ס"ד, ע"כ. וע"י **בבה"ל** (ד"ה אף) שכתו: שמהט"ז משמע דכל המינים שוים להקל בזה, ובמ"א משמע דבשאר מינים חוץ מן קטניות שיכול לשפוך בקל מן הקדרה לקערה ישפוך ולא יוציא בכ"ף לכתחלה, אבל אין העולם נוהגין כן, ע"כ. והנה מלשון הט"ז הנ"ל שכתב דהרוצה להחמיר מוכח להדיא שד"ן זה אינו אלא חומרא בעלמא ואינו בכלל אסור אפילו מדרבנן. ואע"פ **שמהפמ"ג** (מ"ז שם) משמע שהוא אסור דרבנן. צ"ל דלאו דוקא קאמר. ו**הבה"ל** (שם ד"ה אף) תמה על הפמ"ג וכתו: שאין זה אלא הרחקה יתירה אכדמוכח מהט"ז. וע"י **במ"ב** (סי' ק"ט) דלמעשה לא נהיגין להחמיר בזה דבאמת העיקר דמבושל כל צרכו אפי' להגיס מותר וכמבואר בסו"מ בסימן שכ"א סוף סי' ש"ט ורומצה להחמיר יחמיר בהגסה ממש, אבל להוציא בכ"ף אין להחמיר כלל בנתבשלה כל צרכה ואינה על האש, ע"כ.

מ. פ. ק. נ. א. ד. ר. י. נ. א.

א' קדרה שיש בה מאכל שלא התבשל כל צרכו אסור להגיס בה, וכן אסור לכסותה, משום אסור תורה של קירוב בישול. ובדיעבד אם טעה וקירב בישול המאכל, אם הוא כבר מבושל ע"פ כמאכל בן דרוסאי אין המאכל נאסר. **ב.** אסור זה הוא אף אם אינו מגיס הגסה מדורה שמערב כל המאכל, אלא אף אם מגיס הגסה קטנה כגון שמוציא מהקדרה ע"י כף, אלא שבאופן זה אינו אסור אלא מדרבנן. ואם מוציא עם מזלג מותר לגמרי. ג. אם המאכל התבשל כל צרכו אפילו הוא על גבי האש י"א שמתרה להגיס. ויש חולקים בזה אם ע"י האש. וצריך להחמיר. ואם דעתו להשאיר הקדירה כשהיא על האש שאינה גרופה, שאם יסלקה לא יוכל להחזיר, ואין לו תקנה אלא ליטול בכ"ף, אפשר להקל. ד' אם הקדרה אינה ע"י האש אף שיס"ב בתבשיל מותר להגיס, והד"ן כן אף אם מונחת על הבלע"ך במקום שהקדרה אינה על האש אלא רק יד סולדת בה שאילו היה מניחה שם בתחלת הבשול לא היתה מתבשלת שם. ה' מאכל שהתבשל כל צרכו ואינו ע"י האש, נהגו להקל לגמרי שאין בזה משום אסור הגסה, והרוצה להחמיר יחמיר בהגסה ממש אבל להוציא בכ"ף אין להחמיר כלל.